

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO RŪMAI

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai

2026-07-29 Nr. 1.03-0282

Į 2026-07-24 Nr. 2D-2290

DĖL XXI VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMO PLANO

Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai (toliau – Rūmai), atsižvelgdami į Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos kvietimą teikti pasiūlymus XXI-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos (toliau – Programa) nuostatų įgyvendinimo planui (toliau – Planas), teikia prioritetinius pasiūlymus dėl priemonių, kurios, Rūmų vertinimu, yra būtinos siekiant užtikrinti Programoje numatytų tikslų įgyvendinimą.

Pažymėtina, kad dalis šių pasiūlymų buvo pateikti ir rengiant Programos projektą, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad jie neatspindėjo patvirtintoje Programoje, jie pakartotinai teikiami kaip konkretūs Programos nuostatų įgyvendinimo plano veiksmai, kuriuos, Rūmų vertinimu, tikslinga įgyvendinti 2026-2028 m. laikotarpiu:

1. Parengti ir pradėti įgyvendinti Nacionalinį ekologinės gamybos ir ekologiško maitinimo plėtros planą, apimančią visą ekologinės vertės grandinę – nuo ekologinės gamybos, perdirbimo ir logistikos iki viešojo maitinimo, vartojimo skatinimo, eksporto bei visuomenės švietimo. Įgyvendinant šį veiksma siūlome Plane numatyti šias priemones:

1.1. užtikrinti pakankamą, nenutrūkstamą ir konkurencingą ekologinių ūkių rėmimą bei ilgalaikį ekologinės gamybos finansavimą;

1.2. didinti lietuviškų ekologiškų produktų naudojimą viešajame maitinime ir užtikrinti veiksmingą ekologiškų produktų prioriteto įgyvendinimą viešuosiuose pirkimuose, stiprinant perkančiųjų organizacijų kompetencijas ir vykdant rezultatų stebėseną;

1.3. skatinti lietuviškų ekologiškų produktų tiekimą viešajam sektoriui, stiprinant vietinį perdirbimą, logistiką, kooperaciją ir trumpąsias tiekimo grandines;

1.4. į ugdymo programas integruoti ekologinės žemdirbystės, sveikos mitybos ir sąmoningo vartojimo temas;

1.5. ekologinę gamybą pripažinti viena svarbiausių priemonių dirvožemio, vandens, biologinės įvairovės išsaugojimo ir klimato kaitos švelninimo tikslams įgyvendinti;

1.6. sudaryti palankesnes sąlygas ekologinių ūkių veiklos įvairinimui, peržiūrint investicinių paramos priemonių specializacijos reikalavimus ir sudarant galimybes ekologiniams ūkiams plėtoti sodininkystės, uogininkystės, daržininkystės bei kitas didesnės pridėtinės vertės veiklas;

1.7. sudaryti prielaidas alternatyvios ekologinės gamybos sertifikavimo įstaigos veiklai, siekiant didinti sertifikavimo paslaugų prieinamumą, kokybę ir konkurencingumą.

2. Bendradarbiaujant su Aplinkos ministerija, parengti ir pradėti įgyvendinti nacionalines dirvožemio apsaugos ir atkūrimo priemones. Įgyvendinant šį veiksma siūlome Plane numatyti šias priemones:

2.1. Parengti ir priimti Lietuvos Respublikos dirvožemio įstatymą, nustatantį ilgalaikes dirvožemio apsaugos, stebėsenos, atkūrimo ir tvaraus naudojimo priemones;

2.2. Parengti ir įgyvendinti priemones dirvožemio gyvybingumui atkurti ir degradacijai mažinti, skatinant mokslu pagrįstas dirvožemio kokybės gerinimo praktikas;

2.3. Sukurti veiksmingą bioskaidžių atliekų sertifikavimo sistemą, užtikrinančią organinių medžiagų kokybę ir užkertančią kelią kenksmingų medžiagų patekimui į dirvožemį;

Chamber of Agriculture of the Republic of Lithuania

Asociacija
Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 135199748
K. Donelaičio g. 2, LT-44213 Kaunas, Lietuva, Lithuania

Tel. (8 37) 400 351
Phone +370 37 400 351
Faks. (8 37) 400 350
Fax +370 37 400 350
El. paštas zur@zur.lt

<http://www.zur.lt>
PVM mokėtojo kodas LT351997412
Atsiskait. sąskaita Nr. LT717300010002241806
AB Swedbank bankas, banko kodas 73000

2.4. Skatinti kompostų ir raugų gamybą ūkiuose, sudarant sąlygas racionaliam sapropelio ir aplinkosaugos reikalavimus atitinkančio nuotekų dumblo panaudojimui dirvožemio gerinimui.

3. Sustiprinti bendruomenių iniciuotą vietos plėtrą (LEADER), plėtoti Sumaniųjų kaimų iniciatyvas, mažinti administracinę naštą vietos veiklos grupėms bei užtikrinti pasirengimą 2028-2034 m. ES finansavimo laikotarpiui, stiprinant vietos partnerystę ir sprendimų priėmimą kaimo vietovėse. Įgyvendinant šį veiksmą siūlome Plane numatyti šias priemones:

3.1. stiprinti gyvybingų kaimo vietovių plėtrą, skatinant ekonominės veiklos įvairinimą, vietos iniciatyvas, viešųjų paslaugų prieinamumą ir sąlygas žmonėms gyventi, dirbti bei kurti kaime;

3.2. stiprinti bendruomenių, savivaldos, verslo ir nevyriausybinį organizacijų partnerystę, didinant jų vaidmenį planuojant ir įgyvendinant kaimo plėtros politiką;

3.3. skatinti bendruomenių iniciuotą vietos plėtrą (LEADER), socialines inovacijas, bendruomeninį ir socialinį verslą bei vietos lygmens sprendimų priėmimą;

3.4. parengti ir įgyvendinti LEADER bei Sumaniųjų kaimų administravimo supaprastinimo priemonių paketą, mažinant administracinę naštą pareiškėjams ir vietos veiklos grupėms;

3.5. parengti nacionalinę Sumaniųjų kaimų plėtros programą, užtikrinant skirtingų ministerijų politikos ir finansavimo priemonių koordinavimą;

3.6. pradėti pasirengimą 2028-2034 m. ES finansavimo laikotarpiui, parengiant nacionalinį LEADER ir bendruomenių iniciuotos vietos plėtros modelį;

3.7. sukurti nuolatinį kaimo politikos dialogo mechanizmą, įtraukiant Vietos veiklos grupių tinklą į kaimo plėtros politikos formavimą ir įgyvendinimą;

3.8. stiprinti LEADER metodo vaidmenį įgyvendinant regioninę politiką ir viešųjų paslaugų plėtrą kaimo vietovėse, skatinant tarpinstitucinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą.

Papildomai pridedame Vietos veiklos grupių tinklo parengtus pasiūlymus, kuriuose detaliau pagrindžiami šiame rašte pateikti siūlymai bei išdėstomos konkrečios jų įgyvendinimo priemonės.

4. Parengti ir įgyvendinti agroturizmo plėtros priemonių planą. Įgyvendinant šį veiksmą siūlome Plane numatyti šias priemones:

4.1. įteisinti agroturizmo sąvoką ir sukurti nacionalinę agroturizmo plėtros sistemą, skatinančią ūkių veiklos diversifikavimą, kaimo verslumą ir papildomų pajamų kūrimą;

4.2. stiprinti smulkiojo šeimos verslo konkurencingumą kaimo turizmo sektoriuje, mažinant administracinę naštą bei sudarant palankesnes sąlygas investicijoms į paslaugų kokybės gerinimą, edukacines veiklas, vietos produktų pristatymą, skaitmenizaciją ir tvarumo sprendimų diegimą.

5. Parengti ir įgyvendinti klimatui atsparaus ir didesnę pridėtinę vertę kuriančio žemės ūkio plėtros priemonės. Įgyvendinant šį veiksmą siūlome Plane numatyti šias priemones:

5.1. parengti ir įgyvendinti regeneracinio žemės ūkio plėtros priemones, skatinant dirvožemio anglies kaupimą, įvairių sėjomainų taikymą, tausojančias žemdirbystės technologijas bei didesnę dėmesį skiriant žemės ūkio augalams, pasižymintiems dideliu anglies kaupimo potencialu, gerinantiesiems dirvožemio būklę ir prisidedantiems prie bioekonomikos plėtros, įskaitant pluoštines kanapes;

5.2. parengti ir įgyvendinti agromiškininkystės plėtros priemones, teisiškai įtvirtinant agromiškininkystės (agroželdinių) sąvoką, sukuriant nacionalinę agromiškininkystės sistemą ir integruojant ją į klimato kaitos švelninimo, biologinės įvairovės išsaugojimo bei anglies ūkininkavimo politiką;

5.3. sukurti nacionalinę anglies ūkininkavimo sistemą, nustatant teisinį, finansinį ir administracinį pagrindą anglies kaupimą didinančių praktikų taikymui, sukuriant patikimą anglies san kaupų matavimo, stebėsenos ir apskaitos sistemą bei sudarant sąlygas ūkininkams gauti ekonominę naudą už klimato kaitos švelninimą ir ekosisteminių paslaugų kūrimą.

6. **Sukurti socialinių ūkių sistemą.** Įgyvendinant šį veiksma siūlome Plane numatyti šias priemones:

6.1. įteisinti socialinio ūkio statusą, nustatyti socialinių ūkių akreditavimo, finansavimo ir veiklos modelį;

6.2. integruoti socialinius ūkius į socialinės apsaugos, sveikatos, užimtumo ir regioninės plėtros politiką, sukuriant ilgalaikį jų finansavimo mechanizmą.

7. **Bendradarbiaujant su Aplinkos ministerija, numatyti priemones mažo anglies pėdsako Lietuvoje gaminamų organinės kilmės statybos medžiagų gamybai ir naudojimui skatinti.** Įgyvendinant šį veiksma siūlome Plane numatyti šias priemones:

7.1. tobulinti pastatų energinio naudingumo vertinimo metodiką, integruojant viso pastato gyvavimo ciklo, sukauptos anglies, statybinių medžiagų kilmės ir poveikio aplinkai vertinimą;

7.2. sudaryti palankesnes finansines ir reguliacines sąlygas Lietuvoje gaminamų atsinaujinančių organinės kilmės statybos medžiagų gamybai ir jų naudojimui.

8. **Parengti ir įgyvendinti gyvulininkystės sektoriaus konkurencingumo ir atsparumo stiprinimo priemones.** Įgyvendinant šį veiksma siūlome Plane numatyti šias priemones:

8.1. stiprinti Lietuvos gyvulininkystės sektoriaus konkurencingumą ir atsparumą, užtikrinant gyvulininkystės ūkių plėtrą, smulkių ir vidutinių ūkių išlikimą, konkurencingą jų rėmimą, finansavimo prieinamumą, sudarant palankesnes sąlygas investicijoms į biosaugą, gyvūnų gerovę, energinį efektyvumą, aplinkosaugines technologijas ir ūkių modernizavimą.

8.2. peržiūrėti investicinės paramos paskirstymo principus, mažinant istoriškai susidariusį finansavimo disbalansą tarp atskirų žemės ūkio sektorių;

8.3. stiprinti pasirengimą gyvūnų užkrečiamųjų ligų prevencijai ir valdymui, užtikrinant veiksmingas biosaugos, prevencijos, ankstyvojo reagavimo ir nuostolių kompensavimo priemones;

8.4. stiprinti vietinės gyvulininkystės plėtrą, kaip vieną iš nacionalinio aprūpinimo maistu, valstybės atsparumo ir maisto saugumo užtikrinimo prioritetų.

9. **Parengti ir įgyvendinti priemones smulkiųjų, vidutinių ir šeimos ūkių konkurencingumui bei kartų kaitai stiprinti.** Įgyvendinant šį veiksma siūlome Plane numatyti šias priemones:

9.1. Peržiūrėti žemės ūkio paramos paskirstymo principus, užtikrinant, kad jie labiau prisidėtų prie kartų kaitos, smulkiųjų ir vidutinių ūkių gyvybingumo, jų konkurencingumo ir tvarios plėtros;

9.2. Parengti ir įdiegti mišrių ūkių rėmimo priemones, skatinančias įvairių žemės ūkio veiklų derinimą, didinančias tokių ūkių atsparumą ekonominėms ir klimato rizikoms bei prisidedančias prie tvaraus žemės ūkio vystymo.

10. **Bendradarbiaujant su Aplinkos ministerija, tobulinti miškų politikos ir saugomų teritorijų teisinį reguliavimą, užtikrinant darnaus miškų valdymo principų įgyvendinimą, nuosavybės teisių apsaugą ir socialinę partnerystę.** Įgyvendinant šį veiksma siūlome Plane numatyti šias priemones:

10.1. Parengti ir įgyvendinti priemones, skirtas darnaus miškų valdymo ekonominiam gyvybingumui stiprinti, numatant aiškias mokesčines, finansines ir teises paskatas miško savininkams, taikantiems tvaraus miškų valdymo principus, bei įvertinti galiojančio miško savininkų apmokestinimo modelio tobulinimo galimybes;

10.2. Sukurti veiksmingą ir ilgalaikį kompensavimo už ūkinės veiklos apribojimus privačiuose miškuose mechanizmą, numatant aiškią kompensacijų apskaičiavimo tvarką, tvarius finansavimo šaltinius valstybės biudžete ir užtikrinant savalaikį kompensacijų mokėjimą;

10.3. Stiprinti žemės ir miško savininkų, valdytojų, naudotojų, vietos bendruomenių ir socialinių partnerių įtraukimą į sprendimų priėmimą dėl saugomų teritorijų plėtros, gamtos atkūrimo, „Natura 2000“ teritorijų valdymo bei kitų biologinės įvairovės išsaugojimo priemonių;

10.4. Užtikrinti, kad gamtos apsaugos, buveinių atkūrimo ir sengirų formavimo sprendimai būtų grindžiami moksliniais tyrimais, socialiniu dialogu bei suderintų aplinkosaugos, ekonominius ir socialinius interesus.

11. Parengti ir įgyvendinti priemonės darbuotojų trūkumui žemės ūkio ir su juo susijusiuose sektoriuose mažinti. Įgyvendinant šį veiksma siūlome Plane numatyti šias priemones:

11.1. Tobulinti sezoninių darbuotojų įdarbinimo teisinį reguliavimą ir administracines procedūras;

11.2. Peržiūrėti darbuotojų iš trečiųjų šalių įdarbinimo sąlygas, sudarant palankesnes galimybes tenkinti sezoninės ir kvalifikuotos darbo jėgos poreikį;

11.3. Stiprinti žemės ūkiui reikalingų specialistų rengimą, profesinį mokymą, perkvalifikavimą ir kvalifikacijos tobulinimą, atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius;

11.4. Numatyti priemones kvalifikuotų specialistų pritraukimui ir išlaikymui regionuose;

11.5. Reguliariai vertinti žemės ūkio ir su juo susijusių sektorių darbo rinkos poreikius, įtraukiant socialinius partnerius, ir pagal vertinimo rezultatus koreguoti specialistų rengimo, perkvalifikavimo ir užimtumo skatinimo priemones.

12. Parengti ir įgyvendinti priemones, skirtas stiprinti žemdirbių savivaldos organizacijų vaidmenį įgyvendinant valstybės žemės ūkio politiką. Įgyvendinant šį veiksma siūlome Plane numatyti šias priemones:

12.1. įvertinti valstybės funkcijas žemės ūkio srityje ir nustatyti tas, kurias, vadovaujantis subsidiarumo principu, tikslinga perduoti žemdirbių savivaldos organizacijoms;

12.2. parengti teisinį ir finansinį mechanizmą valstybės deleguojamoms funkcijoms perduoti žemdirbių savivaldos organizacijoms, užtikrinant jų vykdymui reikalingus išteklius;

12.3. stiprinti socialinių partnerių dalyvavimą formuojant ir įgyvendinant žemės ūkio politiką, įtraukiant juos į sprendimų rengimą, stebėseną ir vertinimą.

Pažymėtina, kad Programos 456 punkte numatyta didinti žemės ūkio socialinių partnerių įtaką formuojant valstybės politiką ir perduoti jiems dalį savivaldai stiprinti reikalingų kompetencijų. Siekiant įgyvendinti šią nuostatą, tikslinga Plane numatyti konkrečias priemones dėl valstybės funkcijų peržiūros ir jų perdavimo žemdirbių savivaldos organizacijoms. Toks modelis atitinka subsidiarumo principą, stiprina socialinę partnerystę, mažina administracinę naštą, didina viešojo valdymo efektyvumą ir užtikrina, kad sprendimai būtų priimami glaudžiau bendradarbiaujant su žemės ūkio sektoriumi. Svarbu ir tai, kad daugelyje Europos Sąjungos valstybių žemdirbių savivaldos organizacijos sėkmingai vykdo dalį valstybės deleguotų funkcijų, todėl tokios praktikos taikymas Lietuvoje prisidėtų prie modernesnio ir efektyvesnio žemės ūkio valdymo.

Tikimės, kad pateikti siūlymai bus įvertinti rengiant Planą, o jų įgyvendinimas prisidės prie Programoje numatytų tikslų įgyvendinimo, stiprinant Lietuvos žemės ūkio ir kaimo sektoriaus konkurencingumą, atsparumą, tvarumą ir socialinę partnerystę.

Pagarbiai

Direktorius

Sigitas Dimaitis

VIETOS VEIKLOS GRUPIŲ TINKLO PASIŪLYMAI DĖL XXI LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMO PLANO (2026-2028 M.)

Teikia: Vietos veiklos grupių tinklas (VVG)

Bendras siūlymas

Vietos veiklos grupių tinklas, vienijantis 49 Lietuvos kaimo vietovėse veikiančias vietos veiklos grupes, siūlo į XXI Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą įtraukti veiksmus, skirtus stiprinti bendruomenių iniciuotą vietos plėtrą (LEADER), plėtoti Sumaniųjų kaimų iniciatyvas, mažinti administracinę naštą bei užtikrinti efektyvų pasirengimą 2028-2034 m. Europos Sąjungos finansavimo laikotarpiui.

Šie veiksmai prisidėtų prie regioninės atskirties mažinimo, viešųjų paslaugų prieinamumo gerinimo, kaimo gyvybingumo stiprinimo, efektyvesnio ES investicijų panaudojimo bei Vyriausybės siekio stiprinti partnerystę su savivalda, bendruomenėmis ir nevyriausybiniais sektoriais.

Siūlomas veiksmas	Laukiamas rezultatas	Reikalingi teisės aktų pakeitimai	Finansavimo poreikis
1. Parengti ir įgyvendinti LEADER ir Sumaniųjų kaimų administravimo supaprastinimo priemonių paketą.	Sumažinta administracinė našta pareiškėjams ir VVG, sutrumpintas projektų administravimo laikas, efektyviau naudojamos ES lėšos.	Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023-2027 m. strateginio plano administravimo taisyklės, LEADER ir Sumaniųjų kaimų įgyvendinimo taisyklės bei susiję teisės aktai.	BŽŪP techninės paramos lėšos. Papildomas valstybės biudžeto finansavimas nebūtinas.
2. Parengti nacionalinę Sumaniųjų kaimų plėtros programą, užtikrinant skirtingų ministerijų politikos ir finansavimo priemonių koordinavimą.	Efektyviau koordinuojamos investicijos į kaimo inovacijas, viešąsias paslaugas, skaitmenizaciją, energetiką, socialines ir bendruomenines iniciatyvas.	Vyriausybės nutarimas arba tarpinstitucinis veiksmų planas.	ES fondų ir BŽŪP lėšos. Papildomas finansavimas nebūtinas.
3. Parengti nacionalinę LEADER ir bendruomenių iniciuotą vietos plėtros modelį 2028-2034 m. laikotarpiui.	Lietuva pasirengia naujam ES finansavimo laikotarpiui, iš anksto sukuriama aiškus ir efektyvus LEADER įgyvendinimo modelis, paremta vietos partnerystė ir rezultatais grįstas valdymas.	Prireikūs – Strateginio plano įgyvendinimo teisės aktų ir kitų susijusių dokumentų pakeitimai.	BŽŪP techninės paramos lėšos.

Siūlomas veiksmas	Laukiamas rezultatas	Reikalingi teisės aktų pakeitimai	Finansavimo poreikis
4. Sukurti nuolatinį nacionalinį kaimo politikos dialogo mechanizmą, įtraukiant Vietos veiklos grupių tinklą į kaimo plėtros politikos formavimą ir įgyvendinimą.	Užtikrinamas partnerystės principo įgyvendinimas, geresnė teisėkūros kokybė, sprendimai priimami atsižvelgiant į vietos poreikius ir praktinę patirtį.	Prireikus – Vyriausybės nutarimas arba ministro įsakymas dėl nuolatinės konsultacinės platformos sudarymo.	Papildomo finansavimo nereikia.
5. Sustiprinti LEADER metodo vaidmenį įgyvendinant regioninę politiką ir viešųjų paslaugų plėtrą kaimo vietovėse, skatinant tarpsektorinį bendradarbiavimą.	Geresnis įvairių ministerijų priemonių koordinavimas, efektyvesnis investicijų panaudojimas, didesnis vietos iniciatyvų poveikis gyventojų gyvenimo kokybei.	Tarpinstituciniai susitarimai, prireikus – Vyriausybės nutarimas.	Esamų ES ir valstybės biudžeto lėšų koordinavimas.

Pasiūlymų pagrindimas

LEADER metodas Lietuvoje sėkmingai įgyvendinamas daugiau kaip dvidešimt metų ir yra viena svarbiausių Europos Sąjungos teritorinės plėtros priemonių. Vietos veiklos grupės sukaupė reikšmingą patirtį telkiant vietos bendruomenes, verslą ir savivaldą bei įgyvendinant kompleksinius vietos plėtros projektus.

Vis dėlto dabartiniu programavimo laikotarpiu susiduriama su iššūkiais: didelė administracinė našta, ilgos projektų administravimo procedūros, sudėtingas teisinis reguliavimas ir nepakankamas skirtingų ministerijų veiksmų koordinavimas mažina LEADER metodo efektyvumą.

Artimiausi dveji metai yra tinkamas laikotarpis ne tik supaprastinti administravimo procesus, bet ir parengti Lietuvą kitam 2028-2034 m. ES finansavimo laikotarpiui. Ankstyvas pasirengimas leistų užtikrinti sklandų naujų intervencijų įgyvendinimą, didesnę vietos partnerystės vaidmenį bei efektyvesnę viešųjų investicijų panaudojimą.

Taip pat būtina stiprinti Sumaniųjų kaimų iniciatyvų plėtrą, integruojant skirtingų ministerijų politikos priemones ir kuriant vieningą nacionalinį koordinavimo modelį. Tai atitinka Europos Sąjungos kryptį stiprinti teritorinį valdymą, inovacijas ir vietos bendruomenių atsparumą.

Įgyvendinus siūlomus veiksmus būtų sustiprintas bendruomenių inicijuotos vietos plėtros modelis, sumažinta administracinė našta, padidintas viešųjų investicijų efektyvumas ir sudarytos prielaidos tvariai Lietuvos kaimo plėtrai.